

**PRINSJES
FESTIVAL**

10 t/m 17
SEPTEMBER

2019

PRINSJES FESTIVAL

Krant

Vier het feest van de democratie,
8 dagen in de Haagse binnenstad!

provincie
ZUID HOLLAND

Gerdi Verbeet

Door Herman Rosenberg

Meer vrouwen op het Binnenhof? Ja graag!

Het thema van Prinsjesfestival 2019 is: 'Vrouwen in de politiek. Gelijke kansen?' Daarover gaan we in gesprek met Gerdi Verbeet, voorzitter van het Comité van Aanbeveling van het festival.

Prinsjesfestival besteedt dit jaar aandacht aan de positie van de vrouw in de politiek. Is dat nog nodig?

"Ja, dat is zeker nodig. Het aantal vrouwelijke volksvertegenwoordigers neemt de laatste jaren af. Toen ikzelf lid was van de Tweede Kamer hadden we 64 vrouwen, nu 54."

Zitten er voldoende vrouwen in de Eerste en Tweede Kamer en in het kabinet?

"Ik ben pas tevreden als kabinet en parlement even divers zijn als de samenleving."

Moet er nog meer gebeuren om het percentage vrouwen op het Binnenhof te vergroten?

"Als Kamervoorzitter heb ik ooit een stevig gesprek gevoerd met alle partijvoorzitters over wat zij eraan zouden kunnen doen. Ze vonden dat allemaal heel belangrijk, maar het heeft niets opgeleverd. Ik ben ervoor om te kijken naar succesvol beleid in andere landen."

Wat zijn uw eigen ervaringen? Heeft u problemen ondervonden?

"Ik heb zelf als Kamerlid nooit last gehad van het feit dat ik een vrouw was. Ik was natuurlijk al wat ouder toen ik begon als volksvertegenwoordiger. Wat volgens mij ook meespeelt, is dat ik het van jongs af aan

volstrekt vanzelfsprekend vond dat mannen en vrouwen hetzelfde werk deden en evenveel te zeggen hadden."

Is het hoedjesspektakel niet stigmatiserend voor de vrouwelijke politici?

"Mwah, ik vind inderdaad dat er niet te veel aandacht aan uiterlijk vertoon gegeven moet worden. Verder is het dragen van een hoed door de vrouwelijke Kamerleden in hun eigen huis niet volgens de regels van de etiquette. Ik heb het daarom zelf nooit gedaan. Maar aan de andere kant beleven veel mensen er plezier aan en dat is mooi."

Wat is het belang van Prinsjesdag met al zijn ceremonieel voor de democratie?

"Prinsjesdag is heel belangrijk. De dag markeert het begin van het nieuwe parlementaire jaar. De verschillende rollen die de koning, de leden van de Koninkrijksregering en die van de Raad van State in ons staatsrecht spelen worden goed duidelijk gemaakt. De Eerste en Tweede Kamer ontvangen hen plechtig in hun gemeenschappelijke vergadering. De tradities en ceremonies maken duidelijk hoe belangrijk het moment is."

PRINSJES FESTIVAL

Colofon

Deze bijlage is een gezamenlijke uitgave van Stichting Prinsjesfestival en Den Haag Centraal.

Redactie

Herman Rosenberg, Hannah Ploeger en Hanna Thuránszky

Medewerkers

Saskia Herberghs en Judith Eykelenboom

Fotografie

David de Haan, Gerhard van Roon, Herman Bouman, Robert van Stuijvenberg, e.v.a.

Vormgeving

X11 Creatie - Danny de Neef

Social

 Facebook:
@prinsjesfestival

 Twitter:
@prinsjesfest

 Instagram:
@prinsjesfestival

 LinkedIn:
@stichtingprinsjesfestival

Copyright © Prinsjesfestival 2019

www.prinsjesfestival.nl

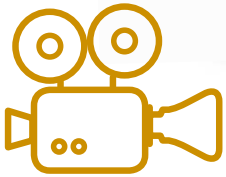

PrinsjesPrijs

Sinds 2013 wordt de PrinsjesPrijs uitgereikt aan een politicus die van bijzondere betekenis is (geweest) voor het gezag van het parlement en voor de vitaliteit van de parlementaire democratie van Nederland.

In voorgaande jaren is de prijs uitgereikt aan Gerdi Verbeet (voormalig voorzitter Tweede Kamer) en Jacqueline Biesheuvel (voormalig griffier Tweede Kamer); Wouter Koolmees, Carola Schouten en Elbert Dijkgraaf (de financieel woordvoerders van de 'constructieve oppositie'); Roel Kuiper (senator); Pieter Omtzigt (Tweede Kamerlid); Angeline Eijnsink (PvdA), Sharon Gesthuizen (SP) en Helma Nepperus (VVD) en Jozias van Aartsen (voormalig burgemeester Den Haag).

De prijs wordt uitgereikt op donderdag 12 september tijdens het PrinsjesPrijsDiner. De jury van de PrinsjesPrijs bestaat uit Frans Weisglas (voormalig voorzitter Tweede Kamer), Carla Hoetink (politiek historica en docent Radboud Universiteit) en Kees Boonman (politiek journalist).

Door Lars Kuipers

Zwitserse vrouwen moesten tot 1971 wachten op hun kiesrecht

De PrinsjesFilm van 2019, 'Die Göttliche Ordnung', vertelt het bijzondere verhaal van het Zwitserse referendum over het vrouwenkiesrecht dat perfect aansluit bij het festivalthema van dit jaar.

In Nederland hebben vrouwen al een eeuw actief en passief kiesrecht, maar in Zwitserland moesten ze tot 1971 wachten voordat ze mochten stemmen. Op 7 februari van dat jaar stemde twee derde van de Zwitserse mannen in een referendum voor het actief vrouwenkiesrecht (meer dan een beetje laat: in landen als Burundi, Oezbekistan, Soedan, Syrië en El Salvador mochten vrouwen toen al lang stemmen). Twaalf jaar eerder, in 1959, hadden de Zwitserse mannen in een referendum het algemeen vrouwenkiesrecht nog met een ruime meerderheid verworpen. In 1971 voerden voor- en tegenstanders felle campagnes voorafgaand aan het tweede referendum, waarbij opmerkelijk veel vrouwen zich tegenstander toonden van hun eigen stemrecht. Het kleinste Zwitserse kanton, Appenzell Innerhoden, wist vervolgens nog tot 1990 het vrouwenkiesrecht te blokkeren. En op praktische punten bleef er

de decennia daarna nog een boel te bevechten. Zo duurde het tot de jaren tachtig voordat Zwitserse vrouwen een bankrekening konden openen zonder toestemming van hun echtgenoot.

Baan? Tweede kind!

De PrinsjesFilm van 2019, 'Die Göttliche Ordnung', draait om het Zwitserse referendum voor het vrouwenkiesrecht in 1971. Centraal in het verhaal staat Nora Ruckstuhl, een doorsnee huisvrouw in een plattelandsdorp waar weinig te merken is van de vrije geest van de jaren zestig en zeventig. Integendeel: als ze een baan wil zoeken, suggereert haar man dat ze maar een tweede kind moeten nemen. Emancipatie, is de heersende opvatting, is zonde en gaat in tegen de goddelijke orde der dingen. Nora komt samen met een aantal andere vrouwen uit het dorp tegen die gedachte in op-

!info

PrinsjesFilm 'Die Göttliche Ordnung'

Zondag 15 september, 16.00 uur, Pathé Buitenhof

Entree vrij, graag van tevoren [aanmelden via prinsjesfestival.nl](http://aanmelden.via.prinsjesfestival.nl)

stand, maar de mannen geven zich niet makkelijk gewonnen. Hoe gaat het dorp stemmen bij het referendum?

Het komische drama 'Die Göttliche Ordnung' was in 2017 de Zwitserse inzending voor de Oscars. De film won dat jaar prijzen op verschillende festivals.

Rijke referendumtraditie

De Zwitserse democratie heeft bijzondere trekjes. Met het vrouwenkiesrecht mag het Alpenland dan wat achterblijven bij de rest van Europa, op het gebied van referenda heeft Zwitserland juist een heel rijke traditie. Viermaal per jaar mag landelijk een bindend referendum worden gehouden over besluiten van het parlement of over een burgerinitiatief. Zo mochten de Zwitsers de afgelopen decennia onder meer hun stem uitbrengen over een toekomst met alternatieve geneeswijzen (aangenomen), een flexibele pensioenleeftijd (verworpen), stamcelonderzoek (aangenomen) en het verbod op oefeningen met straaljagers in toeristische gebieden in vreedstijd (verworpen).

Samen met de landelijke en regionale referenda gaat een Zwitser in zijn leven vele honderden keren naar de stembus. Het betekent wel dat de opkomst vaak onder de vijftig procent blijft steken.

Iedereen is welkom bij PrinsjesFilm. De entree is vrij. Na afloop van de film zijn er een debat en een borrel. Laila Ait Baali van genderplatform WO=MEN gaat over vrouwen in de politiek in debat met onder anderen SP-Kamerlid Sedet Karabulut en Reinier van Lanschot, lijsttrekker van jongerenpartij VOLT.

Prinsjes Fotoprijs 2019

‘Politieke fotografie staat onder druk’

Terwijl foto's en bewegend materiaal in deze tijd van beeldcultuur steeds belangrijker worden, is het maken ervan steeds problematischer. Dat zegt Vincent Mentzel, dit jaar voorzitter van de jury van de PrinsjesFotoprijs.

Net als andere jaren zijn de vijf genomineerde foto's weer te zien op groot formaat in het Atrium van het stadhuis. Op vrijdag 13 september wordt bekend wie van de vijf fotografen winnaar is geworden van de PrinsjesFotoprijs 2019. De uitreiking van de prijs vindt plaats in de Eerste Kamer.

Vincent Mentzel (73) was vele jaren als staffotograaf verbonden aan NRC Handelsblad. Hij is positief over het aantal inzendingen (65) voor de prijs en de verscheidenheid aan foto's. "We hebben als jury pittig gediscussieerd, maar we zijn eruit gekomen. Het was hartstikke leuk om te doen."

Tegelijk luidt Mentzel de noodklok. "We constateren als jury dat de beperkende invloed van voorlichters en andere PR-mensen nog steeds groter wordt. Men wil alles sturen, ja in feite is dat manipuleren. Alles is geoorloofd om te komen tot een zo 'gunstig' mogelijke foto. Iedereen heeft de mond vol over transparantie, maar de mensen die deze helderheid moeten leveren, zoals fotografen, worden tegengewerkt. Ook de toegenomen beveiliging speelt een rol. Onder dat mom wordt er ook een boel verboden en tegengehouden." Volgens Mentzel vergt die tegenwerking steeds meer inventiviteit van fotografen om toch die éne, onderscheidende foto te kunnen maken. "Je moet als fotograaf wat laconiek omgaan met al die regeltjes en de grenzen opzoeken. En misschien er soms overheen gaan. Ik houd daar wel van. Dat is goed voor de journalistiek. Mijn oude voorbeeld, Erich Salomon (1886-1944, red.), was een meester in het bedenken van slimmigheden."

Selectie

Ondanks alles heeft de jury een mooie selectie kunnen maken, volgens Mentzel. Hij onthult de winnaar nog niet, maar wijst wel op een foto van Remko de Waal van de bedreigde Haarlemse burgemeester Jos Wiene op het bordes van zijn stadhuis met zwaar bewapende politie op de voorgrond. "Een schok, die foto. Dit is

→ NOMINATIE 1

foto Remko de Waal

De bedreigde burgemeester van Haarlem, Jos Wiene, verschijnt op het bordes van het stadhuis.

→ NOMINATIE 2

foto David van Dam

FvD-leider Thierry Baudet ontspant tijdens een Kamerdebat met wijn en een sigaret.

→ NOMINATIE 3

foto Dirk Hol

GroenLinks-leider Jesse Klaver poogt afscheid te nemen van GroenLinks-Kamerlid Zihni Özdil.

→ **NOMINATIE 4**

foto Freek van den Bergh

Allemaal mannen in het blauw, de fractievoorzitters maken zich op voor het klimaatdebat.

→ **NOMINATIE 5**

foto Bart Maat

VVD'er Han ten Broeke wordt belaagd door de pers na zijn afscheid wegens een ongepaste relatie.

Winnende foto PrinsjesFotoprijs 2018

foto David van Dam

Minister van Defensie Jeanine Hennis-Plasschaert wordt nadat ze in de Tweede Kamer haar aftreden heeft bekendgemaakt met applaus ontvangen op het Ministerie van Defensie. Bij een missie in Mali sneuvelden soldaten door ondeugdelijk materiaal.

Nederland anno 2019. Onthutsend. Hier is de democratie in gevaar." Fotograaf De Waal zei hierover in NRC Handelsblad: 'Ik stuur voor de PrinsjesFotoprijs normaal altijd beelden uit de Tweede Kamer. Maar dit jaar dacht ik: dit is óók politiek.'

David van Dam, de winnaar van vorig jaar, maakte een paperazzo-achtige foto van Thierry Baudet die in de fractiekamer van Forum voor Democratie wijn drinkt en een sigaret rookt tijdens de schorsing van een Kamerdebat. 'Een mooi beeld' vindt Van Dam, zeker omdat Baudet kort daarvoor in de Kamer had gezegd dat hij het debat (de algemene beschouwingen) 'beneden zijn waardigheid' vond. Dirk Hol bracht een crisis binnen de GroenLinks-fractie in beeld. Hij fotografeerde Kamerlid Zihni Özdil bij zijn afscheid, terwijl fractievoorzitter Jesse Klaver hem de hand poogt te schudden. De blik van Özdil is dodelijk. 'Die blik verradt hoe hij over Klaver denkt,' aldus Hol. Hij fotografeerde ook het handschudden en de obligate 'knuffel', maar dat wat ervoor zat, was sprekender.

Freek van den Bergh legde de fractievoorzitters vast vlak voor het klimaatdebat. Allemaal mannen in blauw pak die gezellig staan te keuvelen. De foto leidde tot kritiek op de dominantie van mannen op sleutelposities in de Kamer.

Bart Maat illustreerde met zijn genomineerde foto een persoonlijk drama: VVD'er Han ten Broeke wordt belaagd door de pers, nadat bekend werd dat hij een 'ongelijkwaardige relatie' had gehad met een fractiemedewerkster. Maat fotografeerde Ten Broeke door een ruit heen. De spiegeling draagt bij aan het weergeven van de gespannen sfeer.

PrinsjesBoekenprijs

De PrinsjesBoekenprijs wordt jaarlijks uitgereikt aan de auteur van het beste politieke boek. Ter voorbereiding op de uitreiking van de PrinsjesBoekenprijs heeft de jury een longlist samengesteld van tien inzendingen die dit jaar zijn binnengekomen. Drie ervan komen op de shortlist. De winnaar wordt bekendgemaakt op vrijdag 13 september. De winnaar van vorig jaar was Remieg Aerts met de biografie 'Thorbecke wil het' (2018).

De jury heeft er altijd weer een flinke klus aan. Juryvoorzitter Jan Schinkelshoek:

'Juryvoorzitters klagen altijd. Het is zo moeilijk om appels met peren te vergelijken. De lijst van inzendingen voor de PrinsjesBoekenprijs - alleen al de door ons geselecteerde Top Tien - lijkt op een rijkge vulde schaal met fruit. Kiezen is moeilijk, maar wel een heerlijke zomerbezigheid.'

!info

PrinsjesFototentoonstelling, van dinsdag 10 tot en met vrijdag 27 september, Atrium van het Haagse stadhuis.

Feest in Zaterdag de stad!

Zaterdag 14 september is de meest afwisselende dag van het festival. Met hoedjes op het Plein, een ontbijt aan de Hofvijver, ruiters op het Lange Voorhout en daaromheen nog Open Monumentendag en het Hollands Historisch Festijn. Een overzicht.

Burgemeester Pauline Krikke schudt de hand bij het PrinsjesOntbijt | Foto: Robert van Stuijvenberg

PrinsjesOntbijt

Weer of geen weer, het gaat door. Bij (goed) weer zitten we net als vorig jaar aan lange tafels op de Lange Vijverberg van 09.30 tot 11.30 uur. Bij geen weer wijken we uit naar de beschutting van De Passage (dan: 08.00 tot 10.00 uur). Studenten Horeca en Facilitaire Dienstverlening van ROC Mondriaan brengen alles in gereedheid; ook leerlingen van het Herman Broeren College en van Ipse de Bruggen helpen mee. De presentatie van het programma is in handen van de Haagse tv-personality Paula Udondek. Nieuw is dit jaar dat er een spel wordt gespeeld in de vorm van een quiz, de Grote Hofvijver Show.

Quizmaster is Vincent Rietbergen en hij zal op zijn drijvende podium in de Hofvijver enkele historische personages ontvangen. Waar of niet waar? Daar gaat het om. Het PrinsjesOntbijt wordt feestelijk afgesloten met het enige echte PrinsjesOntbijt-lied, gezongen door kinderkoor De Zeesterren uit Scheveningen. De Zeesterren brengen een ode aan 100 jaar algemeen kiesrecht. Het refrein met als motto 'Laat je stem horen' is een echte meezinger.

Kaarten: beperkt verkrijgbaar via prinsjesfestival.nl, kosten € 8,50.

Open Monumentendag en

Los van Prinsjesfestival maar óók op zaterdag 14 september (en gedeeltelijk op zondag) is het weer Open Monumentendag. Den Haag hoort met ongeveer 2250 beschermde monumenten en 20 beschermde stadsgezichten tot de top 5 van monumentensteden in Nederland. Ook dit jaar zijn weer tientallen gebouwen geopend voor het publiek. Ook zijn er veel extra activiteiten zoals rondleidingen, vaartochten, workshops en fietsroutes. Vanaf be-

De vierschaar in het Oude Stadhuis van Den Haag | Foto: S.J. de Waard

gin september is bij de VVV (thans: The Hague Info Store) in de Centrale Bibliotheek aan het Spui het uitgebreide monumentendagboekje verkrijgbaar. Het is ook mogelijk de speciale OMD Den Haag-app uit de Appstore of Google Play Store te downloaden voor meer achtergrondinformatie over de monumenten.

En nóg een activiteit op zaterdag (en zondag): het Hollands His-

Foto: Prinsjesfestival

Militair Ceremonieel

Prinsjesfestival kent een uitgebreid militair programma en dat heeft uiteraard alles te maken met het ceremonieel op de Derde Dinsdag zelf. Zaterdag bijt de Bereden Brigade van de Koninklijke Marechaussee om 14.00 uur op het Lange Voorhout het spits af met een oefening. Het escorte, dat straks daarna koning Willem-Alexander naar de Ridderzaal begeleidt, bestaat uit 34 ruiters. De oefening kent een terasproef, een vlaggenproef en een muziekproef. Ook wordt er nog geoefend met een reusachtige bal. Dit alles om de paarden te laten wennen aan drukte en onverwachte gebeurtenissen. De Gouverneur der Residentie, tevens Commandant van de Koninklijke Marechaussee, zal met zijn adjudant te paard de oefening bijwonen. Het hele gebeuren wordt muzikaal opgeluisterd door het 55 man sterke Trompetterkorps van de Koninklijke Marechaussee.

Zie ook: pagina 16.

!info

PrinsjesOntbijt

09.30 - 11.30 uur, Lange Vijverberg
Kaarten bestellen: prinsjesfestival.nl (€ 8,50)

Open dag Hoge Raad

10.00 - 17.00 uur Korte Voorhout

Militair ceremonieel

14.00 uur, Lange Voorhout

PrinsjesMarkt

12.00 - 18.00 uur, Plein

The Hague Hat Stroll

13.30 - 14.30 uur, Plein

PrinsjesHatwalk

15.00 uur, Plein

Open Monumentendag

Info bij VVV, Centrale Bibliotheek, Spui

Hollands Historie

hollandshistorischfestijn.nl

Foto's: Robert van Stuijvenberg

Open dag Hoge Raad

Foto: Rijksvastgoedbedrijf

Bij velen toch wat minder bekend, maar toch het hoogste rechtscollege van ons land: de Hoge Raad. Gevestigd in het strakke gebouw met de beelden ervoor aan het Korte Voorhout. De deuren staan open van 10.00 tot 17.00 uur. Op het programma staan onder meer een lezing over het werk van de Hoge Raad door president Maarten Feteris en een lezing over Hugo de Groot door emeritus hoogleraar Henk Nellen, vermoedelijk de grootste Hugo de Groot-kenner van Nederland. Speel het spel 'het geheim van de raadskamer', ontmoet een raadsheer of advocaat-generaal of maak een togaselfie! Ook is er een kinderhoek waar wordt voorgelezen en verteld over het werk van een rechter en nog veel meer. Ook de Hoge Raad gaat met zijn tijd mee: details over het programma zijn te vinden op Twitter (@hogeraad) en Instagram (hogeraadnederlanden).

Hat Stroll en Hatwalk

Hoeden en hoedjes horen evenzeer bij Prinsjesdag als de troonrede en het koffertje met de rijksbegroting. Daarom zaterdag 14 september al een dubbel hoedenspektakel op en rond de PrinsjesMarkt op het Plein van 12.00 tot 18.00 uur. Iedereen kan meelopen met de tweede editie van The Hague Hat Stroll. De wandeling, met hoed op, begint om 13.30 uur. Onder deskundige leiding van een gids lopen we langs typische Haagse plekken waaronder Paleis Noordeinde, het Lange Voorhout, het Kabinet van de Koning en de Lange Vijverberg. Terug op het Plein begint daar om 15.00 uur de

PrinsjesHatwalk. Op de catwalk worden hoeden van bekende en beginnende ontwerpers geshowd. Een belangrijk onderdeel van de PrinsjesHatwalk is de hoedenontwerpwedstrijd voor modevakscholen in Nederland en België. Diverse studenten hebben zich ingeschreven en hebben een prachtige hoed ontworpen binnen het thema 'Diversiteit als sieraad van de wereld'. De zes hoeden van de genomineerde studenten verschijnen op de catwalk. De vakjury bestaande uit Judith Kadee, Marianne Jongkind, Els Robberechts en Frans Hoogendoorn maakt aan het einde van de show de drie prijswinnaars bekend.

Hollandse Historie

Hollands Historisch Festijn Binnenhof
Foto: Marjon van der Vegt

torisch Festijn. Op het Binnenhof, de Lange Vijverberg en in de Paleistuin geven ridders en edelen demonstraties. De tijd dat Den Haag een grafelijke residentie was - dat is ook de reden van het ontstaan van de stad - wordt in herinnering geroepen. 'Maar nu is de macht aan het volk. Iedereen telt mee!', meldt de organisatie. Meer informatie over het programma is te vinden op hollandshistorischfestijn.nl

Fotowedstrijd

Er is een fotowedstrijd uitgeschreven als onderdeel van de PrinsjesHatwalk en The Hague Hat Stroll 2019. Post een foto met hoed en maak kans op € 150,- shoptegoed bij The English Hatter op de Plaats. Hoe stijlvoller, hoe beter! Plaats je selfie vervolgens vóór woensdag 18 september op Instagram of Twitter onder de hashtag #PHW2019 of upload de foto naar deze Facebookpagina: www.facebook.com/PrinsjesHatwalk (eerst even liken!).

Programma

!info

Kijk voor het actuele programma-overzicht en hoe je je kunt melden voor evenementen op prinsjesfestival.nl!

10 t/m 17
SEPTEMBER

DINSDAG 10 september

- 07.00 PrinsjesFotoTentoonstelling**
Atrium Stadhuis Den Haag (-19.00 uur) | tot en met 27.09.2019 (openingstijden lopen parallel met die van het Stadhuis)

WOENSDAG 11 september

- 14.00 PrinsjesCollege** (besloten)
Christelijk College De Populier
- 19.30 PrinsjesPubQuiz** (besloten)
Nieuwspoor | o.l.v. Michiel Breedveld, Joost Vullings
- 20.00 Avond van het Politieke Boek** → [aanmelden](#)
Paagman Frederik Hendriks | ontmoeting met de drie genomineerde auteurs PrinsjesBoekenprijs 2019

DONDERDAG 12 september

- 10.30 PrinsjesBurger** (besloten)
Theater aan het Spui
- 13.30 Montesquieu PrinsjesLezing**
Universiteit Leiden Haagse Campus, Spaanse trappen
- 16.30 Opening Prinsjesfestival 2019, PrinsjesAmbassade van Zuid-Holland**
Plein, in en vóór de kas (tot 17:30)
- 19.00 PrinsjesPrijsDiner van Zuid-Holland** (besloten)
Nieuwspoor

VRIJDAG 13 september

- 08.30 Kleine Prinsjesdag Unicef**
Ridderzaal
- 10.30 Democratie in Woord en Beeld** → [aanmelden](#)
Uitreiking PrinsjesBoekenprijs 2019 voor het beste politieke boek, en PrinsjesFotoprijs 2019 voor de beste politieke foto | Plenaire zaal Eerste Kamer
- 12.30 PrinsjesGesprek** (besloten)
Schlemmer, Lange Houtstraat
- 16.30 PrinsjesRede met de beste politieke speech** → [aanmelden](#)
Kloosterkerk
- 20.00 PrinsjesTheater** → [aanmelden](#)
'Open de poort'
Oude Zaal van de Tweede Kamer

ZATERDAG 14 september

- 09.30 PrinsjesOntbijt** → [aanmelden](#)
Lange Vijverberg/Passage
- 09.30 Historisch Kampement HHF (Hollands Historisch Festijn)**
(tot 16:00 uur) Hofvijver / Lange Vijverberg
- 10.00 Open Huis Hoge Raad** → [aanmelden](#)
(o.a. Meet the Judge | tot 17:00 uur)
- 12.00 PrinsjesMarkt open**
Plein met hoeden, sieraden, tassen e.d. muzikale omlijsting op het podium (-18.00 uur)
- 12.00 HHF OpeningsShow**
(tot 13:00 uur) Lange Voorhout | De Graaf van Holland
- 13.00 HHF Historische Challenge**
(tot 17:00 uur) Hofvijver | Langste Rembrandt Tekening
- 13.00 Officiële start PZH op het Plein (tot 18.00 uur)**
met muzikale medewerking van het Trompetterkorps der Koninklijke Marechaussee, 13.15 uur promotieshow marktdeelnemers
- 13.30 The Hague Hat Stroll** → [aanmelden](#)
(tot 14:30 uur) vertrek vanaf het Plein, via Haagse binnenstad
- 14.00 Oefenshow Bereden Brigade Koninklijke Marechaussee**
(tot 15:00 uur) | Lange Voorhout, met muzikale medewerking van het Trompetterkorps der Koninklijke Marechaussee
- 15.00 PrinsjesHatwalk, PrinsjesHoedenprijs**
met ontwerpwedstrijd voor studenten, Hatwalk voor mannen, voor vrouwen en voor politici
- 16.00 HHF Joust Show**
(tot 17:00 uur), steekspel Ridders te Paard, Lange Voorhout

ZONDAG 15 september

- 10.00 Generale repetitie Prinsjesdag**
Paleis Noordeinde en Binnenhof
- 11.00 HHF Historisch Kampement**
(tot 16:00 uur), Hofvijver / Lange Vijverberg
- 11.00 HHF '8 Koninginnen 200 jaar Koninkrijk'**
(tot 16:00 uur), Paleistuin
- 11.30 Cavalerie Ere Escorte**
beëdiging te paard van nieuwe militairen | Lange Voorhout
- 12.30 Demonstratie Saluutbatterij Rijdende Artillerie (Gele Rijders)**
Lange Voorhout
- 15.00 HHF Show Joust / Graaf van Holland**
Steekspel Ridders te Paard, Lange Voorhout
- 16.00 PrinsjesFilm** → [aanmelden](#)
Pathé Buitenhof, zaal 3 | film: Die Göttliche Ordnung
- 20.15 PrinsjesCabaret** → [aanmelden](#)
Theater Diligentia promotor, presentatie: Pieter Derks | m.m.v.: Maartje&Kine, Bert Gabriëls en Eveline van Rijswijk | i.s.m. Theaters Diligentia Pepijn

MAANDAG 16 september

- 10.00 Strand oefening**
voor het Kurhaus van het Cavalerie Ere Escorte
- 11.00 PrinsjesWandeling** → [aanmelden](#)
vertrek vanaf bezoekerscentrum ProDemos i.s.m. ProDemos
- 12.00 PrinsjesBelang** → [aanmelden](#)
De Malietoren, Centrale hal VNO-NCW, Bezuidenhoutseweg 12
- 14.00 PrinsjesDebat | het politiek jongerendebat** → [aanmelden](#)
Nieuwspoor
- 15.00 PrinsjesWandeling** → [aanmelden](#)
vertrek vanaf bezoekerscentrum ProDemos i.s.m. ProDemos
- 16.00 PrinsjesForum** → [aanmelden](#)
Hoge Raad, forumdiscussie over democratie en rechtsstaat
- 20.00 #PrinsjesShow** → [aanmelden](#)
Nieuwspoor
- 20.15 PrinsjesCabaret** → [aanmelden](#)
Theater Diligentia, zie zondag 15 september

DINSDAG 17 september

Prinsjesdag

- 09.30 PrinsjesKind**
Koninklijke Schouwburg met onder meer: Kindertrouwe
- 11.00 Prinsjesdag Wijnhaven**
Universiteit Leiden Haagse Campus, locatie Wijnhaven
- 17.00 PrinsjesBorrel voor jonge professionals** → [aanmelden](#)
Novotel The Hague City Centre | met: Annelien Bredenoord, fractievoorzitter D66 Eerste Kamer en Carla Dik-Faber, Lid Tweede Kamer
- 20.15 PrinsjesCabaret** → [aanmelden](#)
Theater Diligentia, zie zondag 15 september
- 20.15 Prinsjesdagconcert Residentie Orkest**
Zuiderstrandtheater

PrinsjesTheater

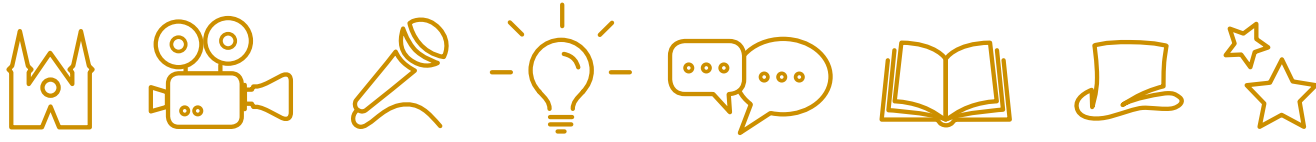
Doe open de poort, de vrouwen staan er voor!

Nieuw op Prinsjesfestival: de gratis theaterdebatvoorstelling 'Doe open de poort, de vrouwen staan ervoor!', een coproductie van Frascati Theater en NRC Media. Eerder opgevoerd in Amsterdam en nu op het Binnenhof. Vrouwelijke toppolitici van nu spelen hierin de rol van de mannelijke politici die honderd jaar geleden in de Tweede Kamer debatteerden over invoering van het kiesrecht voor vrouwen. Plaats van handeling is dezelfde als een eeuw geleden: de Oude Zaal van de Tweede Kamer. Actrices: Carola Schouten, Ankie Broekers-Knol, Kathalijne Buitenweg, Annemarie Jorritsma, Lousewies van der Laan, Liliane Ploumen en Madeleine van Toorenburg. Janneke Remmers speelt de rol van verteller.

Vrijdagavond 13 september, 20.00 uur,
Oude Zaal van de Tweede Kamer (Binnenhof 1a).
Opgeven via: prinsjesfestival.nl

Plattegrond

PRINSJES FESTIVAL 10 t/m 17 SEPTEMBER

PrinsjesBurger

Over goed burgerschap en gelijke kansen

Door Judith Eykelenboom

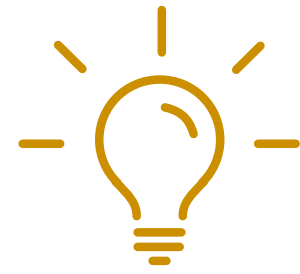
Pierre Heijnen, bestuurder van ROC Mondriaan, bedacht de PrinsjesBurgerprijs voor de MBO-docent die het beste initiatief laat zien voor burgerschapsonderwijs.

Wat is precies de PrinsjesBurgerprijs?

“Het is een prijs voor de docent in het MBO die de beste burgerschapsles geeft. Dat kan een klassieke les zijn, of een project, maar een goede les maak je natuurlijk samen met de leerlingen. Omdat het om lessen in het MBO gaat, moet het zoveel mogelijk praktisch zijn. We hebben in Den Haag bijvoorbeeld een project gehad waarin leerlingen op de Grote Markt pizzapunten verkochten voor de Voedselbank om op die manier daklozen te helpen. Uit iedere provincie komt één afgevaardigde. Vanuit het

Mondriaan dingt Kasvi Simbhoedatpanday mee. Zij doceert aan de School voor Administratie en gaat het Moederproject pitchen waarin bij scholing van alleenstaande moeders rekening gehouden wordt met kinderen die bijvoorbeeld ziek zijn zodat de moeders een stap vooruit kunnen.

Het is belangrijk dat de initiatieven aantoonbaar hebben bijgedragen aan goed burgerschap. Mooie plannen zijn er genoeg. Het doel van de prijsuitreiking is dat scholen elkaar inspireren en uitdagen.”

Hoe kwam u op het idee om deze prijs in het leven te roepen?

“Prinsjesdag was vroeger een kale bedoeling. Je ging naar de Gouden Koets kijken en dat was het dan. Terwijl het erom gaat dat de regering haar plannen voorlegt aan de volksvertegenwoordiging. Democratie is lang niet zo vanzelfsprekend als veel mensen denken en ik vind het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen dat niet als vanzelfsprekend beschouwen. Voorheen werden de activiteiten, van de mooiste hoed maken tot debatten, te veel op hoger opgeleiden gericht, en met deze prijs willen we een impuls afgeven naar de doelgroep die niet voldoende werd bereikt: het MBO.”

Waarom is dat zo belangrijk?

“Het thema van dit jaar is Gelijke Kansen. Bij scholieren zelf speelt dat minder dan in de politiek, maar ik denk dat men zich wel terecht zorgen maakt. De tweedeling tussen hoogopgeleiden en praktisch opgeleiden lijkt groter te worden, terwijl ook praktisch opgeleiden moeten kunnen profiteren van de samenleving. Nu zijn er bijvoorbeeld veel mensen die niet van zorgvoorzieningen gebruik maken vanwege het eigen risico. Ik ben zelf een jongen uit Den Haag Zuid-West en mijn generatie heeft alle kansen gepakt die ons geboden werden. De verzorgingsstaat is in mijn jeugd tot stand gekomen. Ik heb dat altijd als rijkdom gezien en ik wil voor iedereen dezelfde kansen als die ik destijds gekregen heb. Er is veel idealisme onder de jeugd. Om dat te kanaliseren helpt het als je dat wat kunt verdiepen door ze over de democratie te leren. Iedereen kan bijdragen door goed burgerschap. Zolang je je maar gedraagt als verantwoordelijke en bewuste burger. Dat kan ook door lijnen te trekken langs een voetbalveld.”

PrinsjesCabaret

Bij de opening van het parlementaire jaar hoort inmiddels het PrinsjesCabaret. Dit jaar opnieuw met cabaretier en columnist Pieter Derks, als promotor en ambassadeur.

Theater Diligentia staat op 15, 16 en 17 september in het teken van maatschappijkritisch, politiek cabaret. Ambassadeur en presentator van het PrinsjesCabaret Pieter Derks zal samen met Bert Gabriëls, Eveline van Rijswijk en Maartje & Kine de maatschappij een spiegel voorhouden. In hun voorstelling durven de cabaretiers netelige kwesties aan de kaak te stellen, die met de krachtige en ontkrachtende werking van humor zullen worden voorgeschoteld aan het publiek.

Maartje & Kine doen dat in hun liedteksten, Eveline van Rijswijk met haar politieke onewomanshow, Bert Gabriëls vanuit het Belgisch perspectief en Pieter Derks tenslotte, presenteert PrinsjesCabaret op een manier zoals we dat van de openhartige prettig-kritische cabaretier gewend zijn.

Pieter Derks, presentator en ambassadeur PrinsjesCabaret

!info

PrinsjesCabaret

Zondag 15 september
Maandag 16 september
Dinsdag 17 september
20.15 uur | Theater Diligentia
Kaarten (v.a. €19.50) zijn te bestellen via prinsjesfestival.nl

PrinsjesBelang

Tijdens PrinsjesBelang op maandag 16 september van 12.00-14.00 uur in de Centrale Hal van de Malietoren in Den Haag vindt er een lunchbijeenkomst plaats met als centraal thema 'diversiteit in het lobby en PA-vak'. Martijn de Greve (Politieke Junkies, BNR Nieuwsradio, Radio 1) verkent samen zijn gasten met welke thema's public affairs professionals zich komend jaar bezig gaan houden. Het panelgesprek zal 's avonds integraal worden uitgezonden tijdens het Radio 1 programma Haagse Lobby.

PrinsjesBurger

Donderdag 12 september
10.30 uur | Theater aan het Spui

Programma

VAN A TOT ZUID-HOLLAND

Donderdag 12 september

Op het Plein

- 16.30 – 17.30 uur Opening Prinsjesfestival in de Zuid-Hollandse kas

Zaterdag 14 september

Op het Plein

- 12.00 – 18.00 uur PrinsjesMarkt met diverse activiteiten: bezoek de kas, test de astronautentrainer, stap in de wereld van drones en laat de kinderen de geheimen van de Break- in boxen ontdekken!

Veelzijdige provincie: van A tot Zuid-Holland

Zuid-Holland is dit jaar de strategisch partner van Prinsjesfestival. In de festivalweek organiseert de provincie vanuit haar eigen ambassade in Nieuwspoort een scala aan activiteiten, die passen bij de veelzijdigheid van Zuid-Holland. De commissaris van de Koning in Zuid-Holland, Jaap Smit, introduceert met trots zijn provincie.

provincie **HOLLAND**
ZUID

Wat kunnen we van de provincie Zuid-Holland verwachten als partner van Prinsjesfestival?

“Wij zijn erg vereerd dat wij zijn gevraagd als strategisch partner van Prinsjesfestival 2019. Voor ons betekent dit in de eerste plaats het vieren van de democratie. Het is mooi en belangrijk dat wij stilstaan bij het feit dat wij een land zijn waarin iedereen meetelt en ertoe doet. Als strategisch partner geven wij als Zuid-Holland invulling aan de inhoudelijke en feestelijke activiteiten van het programma. Prinsjesfestival is daarmee voor ons de uitgelezen kans onze zeer veelzijdige en diverse provincie aan een groot publiek te laten zien. Mensen van allerlei pluimage. Van politiek betrokkenen tot bezoekers die vooral naar Den Haag komen voor de gezelligheid. Van studenten tot gezinnen. En natuurlijk tal van politieke kopstukken.”

Naast het hoofdthema van het festival ‘Gezocht: volksvertegenwoordiger (u/m) | Gelijke kansen na 100 jaar algemeen kiesrecht?’ heeft de provincie ook een eigen thema: ‘Van A tot Zuid-Holland’. Wat maakt Zuid-Holland zo’n veelzijdige provincie?

“De provincie Zuid-Holland is niet in één woord te vatten en dat is precies waar de kracht van de provincie ligt. Met 3,6 miljoen inwoners is Zuid-Holland de dichtstbevolkte provincie van Nederland. Wij hebben met Den Haag en Rotterdam twee wereld-

steden binnen onze grenzen en nog 50 gemeenten met ieder hun kwaliteit, eigenheid en bijzonderheid. De historische centra van de Zuid-Hollandse steden Dordrecht, Leiden, Delft en Gouda zijn wereldwijd uniek. Daarnaast heeft Zuid-Holland prachtige natuurgebieden, heel veel water, een mooie kustlijn, het Groene Hart en een zeer diverse innovatieve economie. De aanwezigheid van kennis, cultuur, natuur, steden, bedrijfsleven, water en sport maken de provincie niet alleen veelzijdig, maar ook compleet: van A tot Zuid-Holland!”

Hoe komt de veelzijdigheid van de provincie Zuid-Holland terug in het festivalprogramma?

“Er bestaat niet één Zuid-Holland en er is niet één identiteit op de Zuid-Hollander te plakken. Dit is een provincie vol wereldburgers. Het programma is daarom erg divers en voor iedere Zuid-Hollander is er wel een passende activiteit te vinden. Zo zal er op het Plein een grote kas worden geplaatst waar verschillende activiteiten worden georganiseerd. Met die kas benadrukken we dat Zuid-Holland ook de provincie is met een ijzersterke en wereldberoemde land- en tuinbouwsector. Daarnaast vinden er activiteiten plaats op en met verschillende basisscholen in de provincie, verzorgen de universiteiten en hogescholen colleges in Nieuwspoort en wordt er veel aandacht besteed aan de ruimtevaart, biodiversiteit en innovatie.”

Wat is uw favoriete plek in Zuid-Holland?

“Dat is een leuke en moeilijke vraag, omdat juist de veelzijdigheid van Zuid-Holland zo intrigerend en boeiend is. Het moge duidelijk zijn dat heel Zuid-Holland voor mij favoriet is. Als ik toch één plek moet kiezen, dan laat ik mijn watersporthart spreken. Dan kies ik voor Warmond en de Kagerplassen en meer specifiek voor het eiland met De Jeneverboom. Dat is de plek waar elk jaar het Warmondse waterrecreatie seizoen wordt geopend en daar mag ik graag bij zijn. Niet alleen omdat ik zelf een groot liefhebber ben van boten en varen of omdat er een lekker slokje Warmonds Kaagwater wordt geschonken, maar ook omdat ik heel graag Zuid-Holland als watersportprovincie bij uitstek op de kaart wil zetten.

Lang niet iedereen, zelfs niet in Nederland en misschien ook wel niet in onze eigen provincie, weet dat ons waterrijke Zuid-Holland uniek is in Nederland. Nergens vind je zoveel water, faciliteiten, attracties en voorzieningen bij elkaar. Ik vaar elk jaar met mijn eigen boot door de provincie, met allerlei gasten aan boord, om te laten zien hoeveel kansen voor waterrecreatie Zuid-Holland heeft. Het is ook mijn ambitie om die kansen de komende jaren, met overheden en ondernemers samen, nog verder te vergroten.”

Kinderen zetten kroon op voor de koning

Al bijna net zo'n sterke traditie als Prinsjesdag zelf: PrinsjesKind in de Koninklijke Schouwburg. Ongedwongen kennismaken met de democratie en meer.

Door Saskia Herberghs

Juist voor kinderen in de Haagse regio is Prinsjesdag speciaal, alleen al omdat de Ridderzaal bij hen om de hoek ligt. Daarom hebben zij, anders dan leeftijdsgenoten in de rest van Nederland, vrij van school en kunnen ze meedoen aan een bijzonder programma in de Koninklijke Schouwburg. Daarna nemen zij exclusief plaats op de tribune langs de route van de Gouden Koets.

Leerlingen van de groepen 7 en 8 op scholen in deze regio worden goed voorbereid op de Derde Dinsdag van september. Dat begint al vóór de zomervakantie,

“En dan zijn er ook nog de echte stoet en troonrede”

zegt Renate van der Kuijl, educator bij ProDemos, de organisatie die met name scholieren informeert over democratie. “We verzorgen voor dit project speciale gastlessen waarin de kinderen uitleg krijgen over de betekenis van deze dag.”

Aan de hand van de opgedane kennis spelen de kinderen in de klas bingo en richten ze een eigen partij op die opkomt voor belangrijke zaken. Ook schrijven de leerlingen teksten die door een toneelschrijver worden samengebracht tot één kindertroonrede die in de grote zaal van de Koninklijke Schouwburg wordt voorgedragen. “Op een leuke ongedwongen manier maken de schoolkinderen kennis met onze democratie,” zegt Van der Kuijl.

Drukker dan ooit

Dat past natuurlijk in het straatje van ProDemos, de organisatie die vaker met Het Nationale Theater gaat samenwerken, onder andere bij de ontvangst van leerlingen uit het voortgezet onderwijs die vragen stellen aan Kamerleden. “Er zijn leerlingen die makkelijk theorie tot zich nemen, maar anderen hebben andere manieren nodig om kennis op te doen. Wellicht kunnen we hen op interactieve wijze prikkelen.”

“Op een leuke manier maken kinderen kennis met de democratie”

Sinds de huidige regering is aangetreden is ProDemos drukker dan ooit. "We ontvangen nu veel meer klassen per dag en we groeien nog steeds. Dat is omdat de regering wil dat elk kind in elk geval één keer de Tweede Kamer bezoekt." Hoe dat de komende jaren vorm gaat krijgen, is een vraagstuk dat nu bij ProDemos op tafel ligt. "Het is spannend omdat het Binnenhof dicht gaat." Omdat de leerlingen straks vanaf de Hofweg (waar ProDemos gevestigd is) naar de tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer in het voormalige gebouw van Buitenlandse Zaken langer onderweg zijn, vraagt dat om een nieuwe aanpak. "We ontwikkelen nieuwe programma's met méér onderdelen buiten."

Eigen kroon

Vooralsnog lijkt in de programmering op de Derde Dinsdag in de Koninklijke Schouwburg vooral de traditie te worden aangehangen. Kinderen van pakweg drie tot twaalf jaar kunnen een eigen hoed of kroon knutselen, op de troon gefotografeerd worden en voor de allerkleinsten is er een theatervoorstelling, ditmaal 'Zelluf' van Garage TDI in het zoldertheater Het Paradijs. Er zijn Prinsjesdagspelletjes, onder meer 'kroontje af, kroontje op' en er is een quiz. Een verhalenverteller treedt op met haar accordeon en er is een geld-verdeel-spel. "En dan zijn er ook nog de echte stoet en troonrede," zegt Van der Kuijl. Om 11.00 uur lezen kinderen de Kindertronrede voor in de Grote Zaal van de Schouwburg. Dit jaar dachten de leerlingen van zes basisscholen uit Den Haag en omliggende steden na over 'wat zij zouden veranderen of wensen voor Nederland als zij het voor het zeggen zouden hebben'. Daarna kan op de tribune worden plaatsgenomen langs de route die Willem-Alexander en Máxima afleggen. "Dat is ons unique sellingpoint," zegt Van der Kuijl. "De kinderen zien de tocht heel erg goed." Voor de liefhebbers kan vervolgens op een groot scherm binnen de troonrede worden gevolgd zoals die door de koning wordt voorgedragen.

Prinsjesfestival is ondenkbaar zonder de steun van vele vrijwilligers, partners, vrienden, samenwerkende instellingen, overheden en bedrijven. Kijk voor alle partners, vrienden, samenwerkingen, het volledige programma en hoe u zelf donateur kunt worden op www.prinsjesfestival.nl

Prinsjespartners:

Fonds 1818

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

Samenwerkende organisaties / Vrienden

- Atrium City Hall
- Aveq
- Berenschot
- DB Activiteiten
- De Passage
- Dr2 Events & Campaigns
- Dröge & Van Drimmelen
- Escher in het Paleis
- Facet
- Filmhuis
- Ga Den Haag
- Grip Multimedia
- Haags Historisch Museum
- Haagsch College
- Het Nationale Theater
- Hoge Raad der Nederlanden
- Hollands Historisch Festijn
- HTM
- Internationaal Perscentrum Nieuwspoor
- Kloosterkerk
- Koninklijke Schouwburg
- Ministerie van Defensie
- Ministerie van Financiën
- Montesquieu Instituut
- Mood 4 Food
- Nederlands Debat Instituut
- NIMD
- Pathé Buitenhof
- Pels Rijcken & Drooglever Fortuijn
- Residentie Orkest
- Schinkelshoek & Verhoog
- Sociëteit De Witte
- Spitz
- Stichting Marketing Den Haag
- Stichting Marketing Haagse Binnenstad
- Theater aan het Spui
- Theaters Diligentia & PePijn
- Tweede Kamer der Staten-Generaal
- VNO-NCW
- X11 Creatie
- Zuiderstrand Theater

Mediapartners

- Den Haag Centraal
- Elsevier
- NRC Handelsblad
- Omroep West
- Trouw

Onderwijspartners

- Haagse Hogeschool
- Herman Broeren College
- InHolland
- Ipse de Bruggen
- ROC Mondriaan
- Stichting Lucas Onderwijs
- Stichting Voortgezet Onderwijs Haaglanden
- Universiteit Leiden, Faculteit Governance and Global Affairs
- Universiteit Leiden, Campus Den Haag

!info

Dinsdag 17 september, vanaf 9.30 uur,
Koninklijke Schouwburg
(11.00 uur: Kindertronrede).

Word ook

donateur!

Leonor Russell, de winnaar van PrinsjesRede 2018

PrinsjesRede

Het gehoor, daar draait het om

Het geheim van een goede speech is misschien wel een mysterie. Het gaat om woorden, om dictie, om gevoel en om focus op de toehoorders, weet Leonor Russell, de winnaar van PrinsjesRede 2018.

Door Herman Rosenberg

Opvallend wel. Leonor Russell (31) was en is speechschrijver bij het Ministerie van Defensie, maar haar bekroonde toespraak ging over het drama van het afbouwen van de sociale werkplaatsen. “Het idee stamt uit mijn periode op de afdeling voorlichting van de Eerste Kamer,” vertelt ze. “Een van mijn taken was daar het maken van verslagen van debatten. De discussies over de stelselwijziging, die onder meer inhield dat er geen nieuwe mensen meer naar de sociale werkplaatsen konden, waren intensief. Er was veel kritiek. En ik dacht zelf toen ook: dit is niet goed. Dat had ik nog steeds in mijn hoofd.”

Dat het niet goed zit – en dat wordt intussen door politiek, werkgevers en werknemers erkend – blijkt duidelijk uit de speech van Russell. Aan het woord is een zekere Anneke. Zij beschrijft hoe overheid en bedrijfsleven hun beloftes van het aannemen van mensen met een beperking niet waarmaken. ‘En in de tussentijd zag ik de ene na de andere werknemer vertrekken. Naar huis. Op de bank. Alleen. Weg structuur. Weg veilige omgeving’. Het is een tekst die het goed zou hebben gedaan voor de inspraakmicrofoon en die vorig jaar in de Kloosterkerk ook effect sorteerde, komende uit de mond van een actrice van Het Nationale Theater.

Stem

Daar raken we aan één van de geheimen van het vak, blijkt uit het gesprek met Russell. “Een goede speech sluit perfect aan bij het gehoor. Je wilt iets vertellen, natuurlijk, maar let ook op wat de toehoorders interessant zouden kunnen vinden. En het moet ergens over gaan. Ik stel me ook de stem voor van degene die hem uitspreekt, al klinkt dat misschien een beetje creepy.” In haar huidige baan hebben we het dan over de stemmen van minister Ank Bijleveld, staatssecretaris Barbara Visser en Commandant der Strijdkrachten Rob Bauer.

“Het moet ergens over gaan”

Voorheen schreef ze voor de Eerste Kamer voorzitters Fred de Graaf en Ankie Broekers-Knol. Is het niet beperkter om nu in de gespecialiseerde wereld van Defensie te werken? “Nee, juist niet,” zegt Russell. “Dit is een van de mooiste plekken voor een speechschrijver. Er zijn hier zulke mooie verhalen te vertellen. Vooral de persoonlijke verhalen van militairen blijven mij aangrijpen.”

Waarom deed Russell eigenlijk mee aan PrinsjesRede? “Het is één van de weinige competities voor speechschrijvers die er zijn. Er is verder niet zo veel in ons vak. Twee jaar eerder hoorde ik al eens bij de laatste drie, dus vorig jaar dacht ik: ik probeer het nóg een keer. En met succes, want ik won.”

Vrouwenkiesrecht

‘Het doel van de PrinsjesRede is om de kunst van het schrijven van één toespraak te vieren,’ geeft de leiding van Prinsjesfestival aan. Dat gebeurt altijd aan de hand van een thema. Dit jaar is het ‘Voor vrouwen, door vrouwen, met mannen!’, naar aanleiding van 100 jaar vrouwenkiesrecht.

!info

Op **vrijdag 13 september**, 16.30 uur, worden de drie beste inzendingen in de Kloosterkerk voorgedragen door acteurs van Het Nationale Theater. Een jury o.l.v. Jet Bussemaker kiest de winnaar.

Op **maandag 16 september**, 16.00 uur, organiseert Prinsjesfestival samen met ProDemos het Prinsjes-Forum over democratie en rechtsstaat in de Hoge Raad.

‘Ons bestel is geen museum, maar je moet er wel zuinig op zijn’

Democratie en rechtsstaat zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden, zegt minister voor Rechtsbescherming Sander Dekker. Het ministerie van Justitie en Veiligheid is sinds dit jaar partner van Prinsjesfestival.

Door Herman Rosenberg

Na vele toegangspoortjes gepasseerd te zijn, bereiken we de achtste verdieping van het grote ministeriecomplex aan de Turfmarkt. Daar zetelt, naast onder anderen de ministers Grapperhaus (CDA, Justitie) en Ollongren (D66, Binnenlandse Zaken) ook een VVD-minister, en wel Hagenaar Sander Dekker (44). Hij was eerder wethouder in Den Haag, onder meer van Onderwijs en Financiën, en staatssecretaris van Onderwijs. Sinds 2017 is hij minister voor Rechtsbescherming in het kabinet Rutte III.

Heel iets anders opeens dan onderwijs. Kan dat wel als niet-jurist?

“Ik heb twee grote liefdes en dat zijn onderwijs én justitie. Toen ik zelf nog bestuurskunde doceerde aan de universiteit, was mijn vakgebied politie, justitie en veiligheid. Het zit ook wel een beetje in mijn DNA. Mijn opa was politiecommissaris hier in Den Haag. Ik heb lokale politiek altijd met het thema veiligheid verbonden, omdat mensen van een overheid een bepaalde mate van bescherming verwachten. Mijn ouders zijn op een gegeven moment van het Kaapseplein in Transvaal naar Zoetermeer verhuisd, nadat er twee keer was ingebroken. Ik vind dat mensen zich veilig moeten kunnen voelen op de plek waar ze graag wonen. Daar probeer ik nu vanuit Justitie een steentje aan bij te dragen.”

Waarom is er nu een aparte minister voor Rechtsbescherming?

“De discussie ging erover of het ministerie van Justitie en Veiligheid niet te groot was geworden. Er werken inclusief de politie meer dan honderdduizend mensen aan een veilig en rechtvaardig Nederland. Bij de start van dit kabinet is gezegd: we gaan het niet opsplitsen en weer veel energie steken in een reorganisatie, maar we zorgen ervoor dat er een nieuwe minister komt. Het is van belang dat je op een sterke overheid kunt rekenen

die de criminaliteit aanpakt, maar ook op een overheid die zich gebonden voelt aan het recht en die wetten en regels heeft die ook voor haarzelf gelden. Het is essentieel dat er een onafhankelijke rechtspraak is en dat mensen die in het nauw zitten de rechter kunnen vragen om een oordeel.”

Maar tegelijk verkleint u de ruimte voor rechtsbijstand. Hoe is dat te rijmen met elkaar?

“Het beeld dat er wordt bezuinigd, wil ik wegnemen. Er wordt geen euro gekort op de rechtsbijstand. Je kunt wél kritisch kijken naar het gebruik ervan. Heel veel mensen willen gewoon dat er naar hen geluisterd wordt. Dat kan soms op een andere manier en sneller dan via de rechter. Ik wil meer oplossingen en minder procedures.”

Er is geregeld kritiek op rechters; ze zouden te soft zijn. Moet de rechterlijke macht meer luisteren naar de samenleving?

“Natuurlijk moet je daar ogen en oren voor hebben. Maar de indruk dat het allemaal te soft zou zijn, klopt niet. Als we kijken naar onderzoeken zie je dat Neder-

land al lang niet meer behoort tot de landen waar het laagst wordt gestraft. Ik denk dat we trots en zuinig moeten zijn op onze rechterlijke macht. We moeten niet met onterechte kritiek de geloofwaardigheid ervan aantasten. Ik maak me soms wel zorgen over de rechterlijke macht, maar dan gaat het om de enorme werkdruk en de financiële problemen. In de aanloop naar Prinsjesdag (de rijksbegroting, red.) kijk ik ook of we daar wat aan kunnen doen.

Er is ook na verschillende dramatische incidenten kritiek op het tbs-systeem. Terecht?

“Dit is wel een ministerie waar je heel vaak bezig bent met heel vervelende en tragische dingen. We kunnen helaas geen 100 procent veiligheid garanderen. Je moet de maatschappij op de korte termijn beschermen door mensen ‘achter de deur’ te houden. Maar op de langere termijn moet je er ook voor proberen te zorgen dat als iemand weer vrijkomt, de kans op recidive zo klein mogelijk is. Het systeem is door incidenten de afgelopen jaren negatief in het nieuws gekomen, maar tegelijk bereiken we er wel mee dat het aantal mensen dat in herhaling vervalt vele malen lager is dan wanneer we ze niet zouden behandelen.”

Wat doet dat met uzelf?

“Het klinkt gek en het is dubbel, maar dat het gaat om dingen die zulke enorme consequenties kunnen hebben, is voor mij ook een enorme drijfveer. Als ik een gesprek heb met nabestaanden, dan weet ik weer heel erg goed waarom ik hier iedere ochtend om acht uur op de stoep sta.”

We kennen in Nederland eerbiedwaardige instituties als de Hoge Raad en de Raad van State. Tijd om daar eens wat te gaan moderniseren?

“Je moet altijd heel erg zuinig zijn op de dragende instituties van je land. Ons ingewikkelde bestel functioneert goed en dat is heel veel waard. Dat laat onverlet dat ze ook mee moeten gaan met de tijd, het is geen museum. Het is een kwestie van het vinden van een goede balans. Eén vraagstuk is bijvoorbeeld of de Hoge Raad ook de mogelijkheid moet krijgen wetten te toetsen aan de grondwet. Daarin schuilt het gevaar dat de Raad politiker wordt. We hebben hier als kabinet de knoop nog niet over doorgehakt.

Uw ministerie is als partner betrokken bij het festival. Waarom?

“Prinsjesdag wordt altijd het feest van de democratie genoemd. Maar de democratie is onlosmakelijk verbonden aan de rechtsstaat. Wij doen mee met Prinsjesfestival om dát nog duidelijker onder de aandacht te brengen. Er zijn wetten en regels en daar dient ieder zich aan te houden, ook de staat. Anders bestaat de kans op corruptie, machtsmisbruik en willekeur. Tegelijk kunnen wetten en regels worden aangepast door de mensen die wij kiezen voor de Tweede Kamer. Dat samen maakt de democratische rechtsstaat waarin we leven. En verder is Prinsjesdag voor mij wel Den Haag op z'n mooist.”

Minister Sander Dekker | Foto: Winish Chedi

De Gele Ridders laten hun kanonnen bulderen op de Koekamp (dinsdag 17 september) | Foto: Ministerie van Defensie

Over politiek, prinsen en paarden

En weer zal er worden gemarcheerd, gesalueerd, op wacht worden gestaan, muziek worden gemaakt en zullen saluutschoten klinken. Maar wat is het nou? Een Oranje-feestje of een parlementaire hoogtijdag?

Door Herman Rosenberg

“Het lijkt hier wel oorlog”, riepden betogers vroeger wel eens bij de Nijmeegse Vierdaagse. Men stoorde zich aan de vele meelopende militaire eenheden. Je zou dat op Prinsjesdag in Den Haag óók kunnen opmerken. Vrij veel militair vertoon immers. Maar toch is het onzin, zegt militair expert Thijs van Leeuwen, die elk jaar weer betrokken is bij het ceremonieel en ook bij de eraan verbonden voorprogrammering van oefeningen. De militairen zijn juist aanwezig om het belang van de rechtsstaat, de parlementaire democratie en de constitutionele monarchie te onderstrepen. “Het is dus een functionele traditie. De stoet is ook een soort levend prentenboek van de vaderlandse geschiedenis en ook in het bijzonder een terugblik op de militaire geschiedenis én een eerbetoon aan de offers die zijn gebracht. Prinsjesdag is daarnaast ook belangrijk voor het esprit-de-corps van de krijgsmacht,” aldus Van Leeuwen.

Feest van de democratie

De vorige Gouverneur van de Residentie en Commandant van de Koninklijke Marechaussee, Harry van den Brink, ging hier vorig jaar ook op in. Hij zei: “Prinsjesdag is een mooie gelegenheid voor Defensie om zich te tonen aan het publiek. We hebben natuurlijk onze rol in de samenleving, maar die is vaak minder zichtbaar. Hier laten we zien dat we er zijn om de constitutionele monarchie en de democratie te verdedigen. Prinsjesdag is dus meer dan uiterlijk vertoon. De dag hoort bij Nederland en geeft aan wie wij zijn. Daarom moeten we deze traditie bewaren. Het feest van de democratie mag gevierd worden.”

Stadhouders

Mooie woorden, maar je kunt er niet omheen dat Prinsjesdag toch ook zijn nationalistische trekjes heeft en door velen toch vooral wordt beschouwd als een Oranje-feestje en niet als parlementaire hoogtijdag. Gek is dat niet want de naam alleen al geeft daar alle aanleiding toe. ‘Prinsjesdag’ verwijst naar de verjaardagen van de Oranje-stadhouders en -prinsen, die zeker door de Haagse bevolking altijd enthousiast werden gevierd. Ook, of juist ook als er een andere politieke wind opstak, zoals in het Tweede Stadhoudersloze Tijdperk of eind 18de eeuw de Patriottentijd. Sinds 1814, middenin de stichtingsfase van het koninkrijk, is het gebruik dat de vorst één keer per jaar de troonrede voorleest. Veel is er sindsdien veranderd, zoals de locatie (van Tweede Kamer naar Ridderzaal), de dag (van een maandag in oktober naar de Derde Dinsdag van september) en de rol van de koning (schrijft sinds 1848 niet zelf meer de troonrede). Maar de hoofdlijn is intact gebleven. Het is de vorst die naar de Staten-Generaal komt en niet andersom.

“Prinsjesdag wordt zeker door de Haagse bevolking altijd enthousiast gevierd.”

Door het militaire ceremonieel eromheen en de balkonscène na de terugkeer van de stoet op het Noordeinde, blijft het toch ook een Orangistisch

Koning Willem-Alexander groet het vaandel bij de Ridderzaal | Foto: Ministerie van Defensie

gebeuren. Ook het vroeger niet onomstreden maar nu volstrekt ingeburgerde driewerf hoera in de Ridderzaal past daar natuurlijk bij. De oude tegenstelling tussen Oranje en de ‘Ware vrijheid’ bestaat niet meer, bevestigde ook Oranje-deskundige Reinildis van Ditzhuyzen in een interview: “Op deze dag, feest van de staat, wordt de stabiliteit van het staatsbestel getoond en symboliseert de koning als staatshoofd het staatsgezag.”

!info

Aan het ceremonieel op Prinsjesdag gaat een programma van kleurrijke oefeningen en optredens vooraf.

Zaterdag 14 september

14.00 uur: Oefenshow Bereden Brigade Koninklijke Marechaussee op het Lange Voorhout.

Zondag 15 september

10.00 uur: Generale Repetitie Prinsjesdag in de binnenstad.
11.30 uur: Beëdiging te paard van nieuwe militairen van het Cavalerie Ere Escorte (behendigheidswedstrijden te paard door de Cavalerie en demonstratie Saluutbatterij Rijdende Artillerie op het Lange Voorhout).

Maandag 16 september

10.00 uur: Strandoefening voor het Kurhaus.

Dinsdag 17 september

13.00 uur: De Koninklijke stoet vertrekt vanaf Paleis Noordeinde, Saluutbatterij van de Rijdende Artillerie (Gele Ridders) lost minuutschoten.